

خداوند متعال در آیه ۱۵۸ سوره انعام می‌فرماید:

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَضِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

آیا جز این انتظار دارند که فرشتگان (مرگ) به سراغشان آیند، یا خداوند (خودش) به سوی آنها بیاید، یا بعضی از آیات پروردگارت (و نشانه‌های رستاخیز)؟! اما آن روز که بعضی از آیات پروردگارت تحقق پذیرد، ایمان آوردن افرادی که قبلاً ایمان نیاورده‌اند، یا در ایمانشان عمل نیکی انجام نداده‌اند، سودی به حالشان نخواهد داشت! بگو: «(اکنون که شما چنین انتظارات نادرستی دارید)، انتظار بکشید ما هم انتظار (کیفر شما را) می‌کشیم!»

در تفاسیر، تأویل و تفسیر این آیه درباره قیامت یا هنگام مرگ گفته شده که وقتی کسی مرگ را به چشم دید اگر تا آن وقت ایمان نیاورده باشد دیگر ایمانش سودی نخواهد داشت.

اما آیات قرآن لایه‌ها و تفاسیر متعددی می‌تواند داشته باشد که منافاتی با هم ندارند.

در برخی تفاسیر و کتب روایی این روز که آیات پروردگار آشکار می‌گردد، به هنگام ظهور امام عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف تأویل شده است.

چنان‌که در زیارت آل‌یاسین نیز وقتی صحبت از حق بودن رجعت (یا ظهور) است به همین آیه اشاره نموده و می‌گوید که ایمان کسانی که تا قبل از رجعت ایمان نیاورده باشند دیگر سودی به حالشان نخواهد داشت. در این زیارت به امام زمان (ارواحنا لتراب مقدمه‌الفدا) عرضه می‌داریم:

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ حُجَّةُ اللَّهِ أَنْتُمْ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَ أَنَّ رَجَعْتَكُمْ حَقٌّ لَا رَيْبَ فِيهَا يَوْمَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا

و گواهی می‌دهم که تو حجت خدایی شما اول موجود و آخر در اجسام هستید و محققاً رجعت شما حق است و در آن هیچ شک و ریب نیست در روزی که

هیچ‌کس را ایمانش اگر پیش از آن روز ایمان نیاورد و در ایمانش کسب خیر نکرده ابداً در آن روز ایمانش سودمند نباشد.

همچنین ابوبصیر از امام صادق علیه‌السلام روایت نموده است که در تفسیر آیه: «يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا»، فرمود: «يَعْنِي يَوْمَ خُرُوجِ الْقَائِمِ الْمُتَنْظَرِ مِنَّا ثُمَّ قَالَ ع يَا بَا بَصِيرٍ طُوبَى لِشَيْعَةِ قَائِمِنَا الْمُتَنْظَرِينَ لِظُهُورِهِ فِي غَيْبَتِهِ وَ الْمُطِيعِينَ لَهُ فِي ظُهُورِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ - آن روز، روز قیام منتظر ماست! خوش به حال شیعیان قائم ما که در غیبت او منتظر ظهور او می‌باشند و اطاعت او را گردن می‌نهند. آن‌ها دوستان خدایند و کسانی می‌باشند که از کسی جز خدا ترس ندارند و غمگین نمی‌باشند.»(۱)

روایت دیگری نیز از آن‌حضرت با کمی تفاوت نقل شده است که درباره همین آیه فرمود: «الآيَاتُ هُمُ الْأَيْمَةُ وَالْآيَةُ الْمُتَنْظَرَةُ الْقَائِمُ ع فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلِ قِيَامِهِ بِالسَّيْفِ وَ إِنْ آمَنَتْ بِمَنْ تَقَدَّمَهُ مِنْ آبَائِهِ ع - آیات عبارت از ائمه هستند و آیه منتظره قائم علیه‌السلام است، و در آن روز ایمان کسی که پیش از قیام او با شمشیر، ایمان نیاورده باشد سودی ندارد، گرچه به پدرانش ایمان آورده باشد.»(۲)

و در نقل دیگری نیز آمده است: «فَقَالُوا إِنَّ هَذِهِ الْآيَةُ هُوَ الْقَائِمُ ع فَإِذَا ظَهَرَ لَمْ تَقْبَلِ تَوْبَةَ الْمُخَالَفِ - مراد به این علامت،

قائم علیه‌السلام است. پس هر گاه ظاهر شود آن حضرت، قبول کرده نمی‌شود توبه مخالف»(۳)

در آیه ۷۵ سوره مریم می خوانیم: « قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَ أَوْ أضعفُ جُنْدًا - بگو: کسی که در گمراهی است، باید خداوند به او مهلت دهد تا زمانی که وعده الهی را با چشم خود ببینند: یا عذاب (این دنیا)، یا (عذاب) قیامت! (آن روز) خواهند دانست چه کسی جایش بدتر، و لشکرش ناتوانتر است!»

این آیه نیز ظاهراً درباره قیامت است اما (علاوه بر آن معنی)، روایت زیر آن را به قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مربوط می داند.

ابو بصیر گوید که امام صادق علیه السلام فرمود: اما اینکه فرماید: « حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ - تا چون موعود خویش را ببینند» مقصود خروج و ظهور امام قائم است، « السَّاعَةُ فَسَيَعْلَمُونَ - در آن روز خواهند دانست» به خوبی آن روز را بدانند و بفهمند آنچه را از طرف خدا به دست امام قائم بر آنها فرود آید و این است قول خدا که: « مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا - کیست که (نزد قائم) جایگاه بدتری دارد - وَ أضعفُ جُنْدًا - و سپاهش ناتوان تر است.

عرض کردم: خدا فرماید: « يَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى - سوره مریم/۷۶ - خدا هدایت هدایت شدگان را بیفزاید» فرمود: خدا در آن روز آن هائی را که هدایت شده اند بسبب پیرویشان از قائم هدایت روی هدایت افزایش، زیرا او را رد نکنند و منکر نشوند. (۴) و نیز درباره آیات ۲۰۵ و ۲۰۶ سوره شعرا روایت شده است:

عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ « أَمْ قَرَأْتِ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ - آیا دیدی که اگر سالها هم آنان را (از نعمت های خود) برخوردار کنیم، آن گاه عذاب موعود به آنها خواهد رسید» قَالَ خُرُوجِ الْقَائِمِ. (۵) همچنین درباره آیه ۴۴ سوره معارج هم روایت شده است:

عَنْ مَيْسَرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ « حَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرَاهُمْ ذَلَّةً ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ - در حالی که چشم هایشان از شرم و وحشت به زیر افتاده، و پرده ای از ذلت و خواری آنها را پوشانده است! این همان روزی است که به آنها وعده داده می شد» قَالَ يَعْنِي يَوْمَ خُرُوجِ الْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ. (۶)

از مجموع روایات ذکر شده استفاده می شود که اگر کسی تا زمان ظهور امام عصر - ارواحنا لتراب مقدمه الفدا - ایمان نیاورده باشد یا ایمانش را قرین عمل نکرده باشد، پس از ظهور حضرت نمی تواند ایمان بیاورد و ایمان وی را قبول نخواهند کرد. شاید دلیل آن این است که اگر کسی تا آن روز خود را آماده ظهور ننموده باشد، آن روز هم آن قدر پرده های غفلت بر روی دلش می آید که خودش ایمان نخواهد آورد.

از طرفی در دعای عهد به خدای متعال عرض می کنیم که:

« اللَّهُمَّ اكْشِفْ هَذِهِ الْعُمَّةَ عَنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ بِخُضُوعِهِ وَ عَجَلْ لَنَا ظُهُورَهُ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَ نَرَاهُ قَرِيبًا - ای خدا غم و اندوه دوری آن بزرگوار را به ظهورش از قلوب این امت برطرف گردان و برای آرامش دل های ما به ظهورش تعجیل فرما که مخالفان ظهورش را بعید داند و ما فرج و ظهورش را نزدیک می دانیم.»

پس اگر ما ایمان خود را چنان کامل نکنیم که به نحو شایسته آماده سربازی حضرت حجت علیه السلام باشیم، این خطر وجود دارد که بعد از ظهور، ایمان ما را نپذیرند.

پی نوشت ها: (۱) کمال الدین ج ۲ ص ۳۵۷ - بحار الأنوار ج ۵۲ ص ۱۴۹ - البرهان فی تفسیر القرآن ج ۲ ص ۵۰۱

(۲) کمال الدین و تمام النعمه ج ۱ ص ۱۸ و ج ۲ ص ۳۳۶ - بحار الأنوار ج ۵۱، ص ۵۱ - تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب ج ۴ ص ۴۹۱ - تفسیر نور الثقلین ج ۱ ص ۷۸۱ - الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن ج ۱ ص ۳۵۳ - القرآن و فضائل أهل البيت المتن ص ۱۵۰ - البرهان فی تفسیر القرآن ج ۲ ص ۵۰۱

(۳) بحار الأنوار ج ۵۳، ص ۱۳۳ - تفسیر القرآن المجید المستخرج من تراث الشيخ المفید ص ۳۲۳ - الفصول المختاره ص ۱۵۵ - این روایت در کتاب روزگار رهایی (یوم الخلاص) صفحه ۵۱۳ نقل شده و در پاورقی این اسناد برای آن ذکر شده است: ینابیع الموده ج ۳ ص ۷۷ - بشارة الاسلام ص ۳۲ و ۷۱

(۴) الکافی ج ۱ ص ۴۳۱ - بحار الأنوار ج ۲۴ ص ۳۳۲ - بحار الأنوار ج ۵۱ ص ۶۳ - البرهان فی تفسیر القرآن ج ۳ ص ۷۲۷ - تأویل الآیات الظاهره ص ۳۰۱ - تفسیر الصافی ج ۳ ص ۲۹۱ - تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب ج ۸ ص ۲۶۲ - تفسیر نور الثقلین ج ۳ ص ۳۵۶ - القرآن و فضائل أهل البيت المتن ص ۳۵۱ - این روایت در کتاب روزگار رهایی (یوم الخلاص) صفحه ۵۱۴ نقل شده و در پاورقی این اسناد برای آن ذکر شده است: الزام الناصب ص ۲۴ و ۹۶ - اسعاف الراغبین ص ۱۴۳

(۵) بحار الأنوار ج ۲۴ ص ۳۷۲ - تأویل الآیات الظاهره ص ۳۸۹ - البرهان فی تفسیر القرآن ج ۴ ص ۱۸۵ - تأویل الآیات الظاهره ص ۳۸۹ - تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب ج ۹ ص ۵۱۰ - القرآن و فضائل أهل البيت المتن ص ۳۷۴

(۶) بحار الأنوار ج ۵۳ ص ۱۲۰ - تأویل الآیات الظاهره ص ۷۰۰ - البرهان فی تفسیر القرآن ج ۵ ص ۴۹۳ - تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب ج ۱۳ ص ۴۴۷